

# ЗВОН

Беларуская штодзенная політычна-літэратурная часопісь.  
 Рукапісы павінны быць перапісаны чытальна. Аплата прынятых рукапісаў залежыць ад рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.  
 Адрас рэдакцыі і адміністрацыі: м. Менск, Юбілейны дом.  
 Цана нумару 1 марка.

ГОД ВYДАНЬНЯ I.

РЭДАКЦЫЯ адчынена штодня ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.

Цана абвестак:

за 1 радок за тэкстам . 2 м.  
 шукаючым працы, за абвестку . . . . . 2 м.

№ 19.

Менск, Панядзелак 6 кастрычніка 1919 г.

№ 19.

На гэтых днях адчыняюцца Беларускія курсы для настаўнікаў Меншчыны. Запіс на курсы адбываецца штодня, у Беларускай Школьнай Радзе, (Захараўская вул., б. Юбілейны Дом) ад 11—2 гадзін і ад 5—7 у вечары.

Кіраўнічы курсамі Я. Лесік.

Менск. 6 кастрычніка.

У той час, як у цэнтры Беларусі паміж польскай уладай і беларускімі політычнымі кругамі наладжваецца контакт і некая супольная праца, у гэты час з провінцыі надыходзяць трывожныя весткі. Там паразуменьня паміж польскімі ўраднікамі і мясцовым насяленьнем няма: няма і тых прыязных, людзкіх адносін, якія б, здаецца, павінны былі быць пасля безшпашнага крывавага панавання бальшавікоў. На Беларусі няма таго чалавека, апрача хіба злодзея, котры б шкадаваў тых дзён, якія пражыў ён пад маскоўскім панаваннем; беларускі народ глыбока удзячан таму, хто збавіў яго ад бальшавіцкага страхогонца, але не даводзілася нам чуць, каб вясковы тубылец выказаў здавальненне тым, што цяпер робіцца на вясках. Можна сьмела сказаць, што адносінны насяленьня да польскай улады на мясцох бязумоўна няпрыхільныя. Гэта асабліва трывожна, калі прыняць пад увагу, што час вымагае бязумоўнага ладу і згоды; гэта вельмі трывожна яшчэ і таму, што на Беларусь квапяцца ўсе расійскія сілы, каторыя і пры патрэбнай згодзе пастараліся б пасеяць нязгоду, каб выкарыстаць потым дзеле сваіх захватных плянаў.

Польскія ўраднікі на провінцыі абсалютна неразумеюць, дзе ім прыходзіцца служыць, і абсалютна ня лічацца з Беларускім насяленьнем. Яны разглядаюць Беларусь, як польскую землю, і на ўсе пазіраюць вачыма звычайнага шовіністы, каторы ніяк ня можа уявіць сабе, чаму кругом яго жывуць не палякі, а некі іншы народ. Адгэтуль — непаразуменьні, нязгода і варажнеча. Асабліва ж кепска тое, што пасяды провінцыяльных ураднікаў пазаймалі тыя людзі з панскага стану, на каторых народ прывык глядзець, як на сваіх няпрыхільнікаў.

Само сабою разумеецца, што ўсім гэтым карыстаюць беларускія адшчэпенцы, каб яшчэ больш раздзьмухаць нязгоду, каб пасе-

яць варажнечу да Польшчы і вабіць яго да Маскоўшчыны. Народ наогул ня любіць рашучых перамен, а калі ўзяць на увагу, што народная гушча жыве старымі прывычкамі, каторыя вяжуць яго з Маскоўшчынай, то трэба прызнацца, што, быццам наумісьля, робіцца ўсе, каб умацаваць гэты народны нахіл у бок свайго ворага, бо народ жыве цяперашнім, а ня будучынай, а сучаснасьць не дае яму нічога, што тварыло б добрыя адносінны да польскага народу.

## Калі.

*Калі настане святлая часіна,  
 Што ўсе прагнуцца нашы ратаі  
 Сьвятлы прамень над нашаю  
 краінай*

*Калі блысьне, калі?*

\* \* \*

*Калі народ наш прыме над увагу,  
 Што для чужых ліець ён шмат  
 крыві,*

*Што для чужых ён мае шмат  
 адвагі,*

*А для сябе калі?*

\* \* \*

*Калі і наш сялянін зразумее,  
 Што ён тут сам уладар свае  
 зямлі,*

*Што на сябе павінен мець надзею.  
 Пад свой штандар—калі?*

Ясакар.

## Якая у нас інтэлігэнцыя.

Глаўная моц у справе нацыянальнага адражэньня, глаўная рухомая сіла культурнага поступу і духоўных здольнасьцяў нацыі, гэта яе родная школа. Калі прыходзіцца глянуць на рост роднай культуры, зьмерыць здабыткі яе і ўявіць далейшы яе развой, перш за ўсе паглядзіш на сілу народнага настаўніцтва. Прынамсі, асабліва гэта выразна у развоі Беларускай нацыянальнай культуры. Бадай увесь нацыянальна-культурны рух дзяр-

жыцца на плячох настаўнікаў, тых шчырых сыноў сваёй радзімы, што першыя кінулі кіч да спанявераных братоў, кіч да самабытнага духоўнага жыцьця. І сустрэлі сабе загароду ізноў жа ў асобе настаўніцтва.

От-жа, усякі працаўнік на ніве адраджэньня Бацькаўшчыны нашай—Беларусі—павінен зьвярнуць увагу і на гэту праціўную сілу, на яе здольнасьць да росту і да жыцьця і ўсе, што ёсьць здольнае, пастарацца выкарыстаць дзеле свайго народу.

Што-ж, запрауды, выяўляе сабою нашае настаўніцтва, вядома ўсе тое настаўніцтва, якое так, ці іначай мае уплыў на народ, а глаўным чынам на душы малых, яшчэ чыстых ад усякага налету, дзяцей?

Горка прызнацца: нашых шчырых настаўнікаў мы маем саўсім нямнога. Яны ўсе навідавоку. Ня хочацца гаварыць, чаму яно так, дзе прычына гэтаму. Гаварылося аб гэтым даўно і многа раз. Нам трэба паглядзець на цяперашняе, разважыць, падумаць і выходзіць з бяды.

Калі гаварыць аб настаўніцтве ў шырокім значэньні слова, перш за ўсе кінецца ў вочы падзел яго на дзве часткі: людзі 1) жадаючыя роднай культуры і 2) ворагі яе. І на скоры пагляд здаецца, што першыя павінны быць правадырамі народу, а другія трэба ухіліць ад працы і не зьвяртаць на іх увагі. Але, глянушы на настаўніцтва, як на сілу культурную, мы пачынам падзел у другом напрамку. Людзі здольныя падумаць народную культуру—гэта нашы супрацоўнікі, і людзі няздольныя—гэта той тармаз, які запяняе народны рух, гэта пансаваная струна, якая псуе ўсю музыку. І на бяду гэтых людзей многа больш, як першых. Яны плююць на праудзівую працу, зьневажаюць яе, сьмяюцца і стараюцца нацкаваць на шчырых працаўнікоў увесь народ. Бо да змаганьня культурнага яны няздольныя. З імі беларускі настаўнік не знаходзіць такой супольнай мовы, на якой маглі б гаварыць. Патрэба пашырэньня роднай культуры і, тым самым, падняцьця самадзейнасьці народу, дзеля іх абсалютна незразумела. Каб зразумець гэта, ім трэба хіба радзіцца другі раз. Альбо хрысьціцца „духам і агнем“ каб увайці ў царство нябеснае. Прауда, не аднакую натуру мае гэтая частка людзей і не заўсюды яны згодны між сабою.

Між імі многа ёсьць такіх, што на сваю працу глядзяць проста,

як на усякі заробатак, а сябе лічаць далека вышэй за мужыка ужо тым, што ен, моу, настаўнік, пане мой, колькі вучыся, і „не раўня чорнаму мужыку“. Звычайна розум у іх вельмі кароткі, да разьвіцця няздатны. Што удзяблі некалі яму, тое ен дзяубе другім. Барані Божа, сказаць што-небудзь свае, бузіць у дзяцей сваю думку. Наадварот, асобнасьці дзіцячых натур ен забівае і гоніць іх пад адну мерку. Трэба мець ад уроды многа сілы і здольнасьці, каб ад навукі такога настаўніка не застацца вечнаю тупіцаю. Можна сабе уявіць, як ідзе навучаньне у такім разе, калі прыняць пад увагу тое, што дзецям забараняюць выкладаць свае думкі у роднай мове.

Асаблівай цікавасьці падлягаюць тые людзі, якіе захварэлі на невядомую яшчэ, мабыць, псыхіятрыкам нацыянальную хваробу, якую можна было-б назваць „чужая мода“. Пры першым знаемстве з імі здаровага чалавека пашыбае сьмех. Але, разабраўшыся добра у іх жыцьці, мы пабачым цяжкую жыцьцевую драму. Усе гэта тые людзі, што адарваліся ад зямлі і не дасталі неба. На землю глядзець яны ня хочуць, а сонцо сьлепіць ім вочы. Тут цэлая капэля розных Маряу Іванаўна, Мішкау, Ванькау і Прахоркау. За час быцьця у

школе яны так „аблагародзяцца“, што, запрауды, здаецца гэта людзі не „ад міра сего“. Ззамаладу іх яшчэ цікавяць цёмныя аллеі, цяжкіе вохі, глыбокіе уздохі, і скуткі чытаньня сантымэнтальных раманаў. Але жыцьце—гэта не сантымэнтальны раман. Яно скруціць усе іх думкі: перад вачамі астанеца пустата. І тагды з чалавека можа выйці усе (вядома толькі добрага нічога), ня выключаючы жуліка. Гэтыя людзі вечна шукаюць, каб гдзе „получить развлеченіе.“ Гэта іх спрадвечная скарга на горкую долю „інтэлігэнта“ сярод „цёмных людзей“. Мысьлямі заўсюды адрываюцца ад зямлі, строюць замкі у паветры. А так як ваздушных замкаў і чароўных аллеяў на сьвеце няма, такое „развлеченіе“ скарэй як гдзе, знаходзіцца у Лейбы з бутэлькаю, альбо у сябра з картамі. А жаночы пол, маючы час, пляце зводы. Вядома, такое жыцьце здаволіць чалавека усе-ж ня можа. Яны заўсюды нудзьгуюць, плачуць аб нейкім шчасьці і лепшай долі. Урэшце на усе махне рукою і цьверда скажа. „Ніколі ня было добра і ня будзе“—тые словы, што мы вельмі часта чуем. Значыцца, калі добрага няма, можна рабіць усякае паскудство. І людзі робяць паскудство, нават і не саромяюцца.

М—ч.

## „Дыктатура пролетарыяту“ на Беларусі.

Нядаўныя нашыя апекуны з Маскоўшчыны немаль на кожны дзень на старонках сваёй газэты „Звезда“ разьвівалі безканечныя тэорыі утварэньня беларускага пролетарыяту з даволі значнае грамады безьямельных памешчыцкіх парабкоў, каб хаця на гэты слей нашае працоўнае беднаты праудзіба абaperціся у сваёй політыцы, збудованай на клясавой дыктатуры. Іншых клясаў, якіе болей падыйшлі б пад комуністычныя экспэрымэнты бальшавікоў, зусім зразумела, шукаць у нас не даводзілася. Каб упэўніцца у гэтым, разгледзім хаця павярхоўна, на якіе слаі клясавыя можна больш-менш падзяліць працоўны люд нашае бацькаўшчыны. Адсутнасьць, па прызначаньню саміх бальшавікоў, фабрычнае прамысловасьці на Беларусі, зусім натуральна не дае магчымасьці гаварыць аб фабрычным работніку, які зьяўляўся бы пролетарыем чыстае вады. Замест фабрычных рабочых, якіх і быць, разумеецца, ня можа, пакуль няма у нас фабрык і заводаў, есьць у нас ня мала майстроў, як у большых местах, так і у мястэчках, а часамі нават і у весках: сталярэ, гаршчэчнікі, бандарэ, калесьнікі, кавале і г. д. Абсалютна неарганізаваныя яны немаль што саўсім не пачуваюць сябе солідарнымі, як людзі працы, а наадварот падбіваюць адзін аднаму цану за работу, робячыся гэтакім чынам заўзятымі конкурэнтамі. Будучы параскіданымі на розных мейсцах, дзе толькі

выпадкова трапіцца работа, альбо седзючы у сваіх невялічкіх майстэрнях (калі гэта у вялікім, быўш. губэрнскім горадзе) і чакаючы гэтак сама выпадковых заказчыкаў, нашы майстрэ (рэмесленікі) саўсім ня маюць часу, (а так сама і прычыны, якая іх да гэтага пабудзіла-б) зыйсьціся разам, з’арганізавацца, каб падумаць грамадой аб тым ці іншым спосабе паляпшэньня іх беднага работніцкага быту. Самі соцыяльныя варункі працы майстроў не даюць, як бачым, повадаў да арганізацыі. Праўда, мы павінны не запомніць яшчэ адзін дэзорганізаваньні фактар—гэта адсутнасьць часамі поўную, інтэлектуальнага разьвіцця сярод рабочых—майстроў. Пры больш-менш значным паднясьці іх эдукацыі яны бязумоўна пачалі-б яшчэ больш, як цяпер арганізовацца у спажыўчыны (патрэбіцельныя) коопэратывы, культурна-просьветныя гурткі і г. д. Хаця пры сучасных умовах і на гэта наўрад ці ставала-б часу, скажам, у якога-небудзь сталяра, які, ня маючы пастаяннай работы на мейсцы, вапр. у такім вялікім горадзе, як Менск, мусіць адыходзіць на цэлы тыдзень за некалькі верст на веску, каб вярнуцца дамоу толькі на адзін дзень (сьвято) і, адпачыўшы ня цэлыя нават суткі, вяртацца пехатою на мейсцо работы ізноў.

Скончышы работу у адным мейсцы, трэба-ж пакруціць мазгамі, пабегаць, разьведаць, пашукаці яе

у другім мейсцы. На усе гэта, як бачым, трэба занадта шмат часу, ня кажучы ужо аб тым, што пасьяля цяжкае, тыдневае працы і хады пехатою патрэбна, як мае быць адначыць.

А калі трапіцца, што невялічкая майстэрня працуе у горадзе, на мейсцы пастаянна, дык ізноў-жа маленькая майстэрня (ня фабрыка) мае роўных сабе конкурэнтаў не далей, як на другой, або п тэй самай вуліцы і солідарнасьці паміж такімі майстрамі—гаспадарамі быць ня можа. Кожны такі гаспадар мае некалькіх вучняў (падмайстроў) і, па меры магчымасьці, экспloatуе працу іх. Расцярушаньне па гэтых маленькіх майстэрнях вучні-падмайстры, вядучы замкнена і немаль саўсім ізолявана працу у цесным крузе „сваёй“ майстэрні, ня могуць аб’яднацца, як асобны ад гаспадароў кляс, тым болей, што матэрыяльнае палажэньне і соцыяльны быт майстроў і падмайстроў немаль што і нельга адрозьніць. Гэта вядома кожнаму, хто хоць трошкі займаўся соцыяльнымі пытаньнямі. Гэта, калі так можна сказаць, адзін з артыкулаў эканамічнага закону.

Дык, гэтакім чынам, мы даходзім, што наш майстравы працоўны люд саўсім няудзячны матэрыял для бальшавіцкіх опэрацыяў. Праўда да вайны у нас толькі у Беластоку і яго ваколіцах працавала шмат суконных фабрык, дзе былі занятымі больш, як паўсотні тысячаў фабрычнага пролетарыяту. Але ж гэта немаль адзін толькі прамысловы оазіс, забіты вайною і дасюль яшчэ нежывы. Браварэ, цагельні, піваі медаварчкі, на якіх працуе па паўтара-два дзесяткі чалавек, раздзеленых, да таго ж яшчэ, спецыяльнасьцю працы кожнага работніка, найчасьцей не пастаяннага а падзеннага, у рахунак ня ідуць, бо гэта тые самыя майстэрні, толькі крыху болей разьвітыя. Усе спробы бальшавікоў арганізаваць гэтакіх рабочых не асобна па кожным прэдпрыемстве, а па праіздонаму прынцыпу пацярпелі няудачу: рабочыя замыкаліся у вузкім крузе „свайго“ заводу і не пайшлі далей сваіх кіпанковых інтарэсаў, дзелючы касу „свайго“ заводу, калі толькі рада народнай гаспадаркі складала паперы для эвакуацыі куды-нібудзь далей ад фронту.

Краўцоу Макар.

(Канец будзе).

## ДА НАРОДУ УКРАЇНСКАГА.

Ад Ураду Украінскай Народнай Рэспублікі.

Наступам злучаных Надняпроўскіх і Наднястравскіх украінскіх войск 30 жніўня была узятая сталіца Украіны, м. Кіеу.

Расійскія бальшавікі-комуністы, абараняючы Кіеу ад наступаюшых украінскіх войск, адкрылі фронт для родных ім па нацыянальнась-

ці войск генэрала Дэнкіна. Дня 31 жніўня часьці расійскай дабравольнай арміі увайшлі у Кіеу, прычым, без папераджэньня нападлі на украінскіх казакоу.

Народны Урад Украінскай Рэспублікі ведау пра барацьбу войск Дэнкіна з камуністамі на тэрыторыі Украіны і уважаючы, што абавязкам кожнага ураду есьць сьцерагчы народную кроу, хацеу мірным шляхам разьвязаць справу з войскамі генэрала Дэнкіна.

З ведама Ураду, што да узяцьця Кіева, нашым вышэйшым Камандаваньнем была выслана вайсковая дэлегацыя да каманды дабравольнай арміі у справе устаануленьня узаема-адносін між войскамі, якіе боруцца проці камуністау-бальшавікоу на тэрыторыі Украіны.

Заходы Ураду ня мелі усьпеху. Камандаваньне часьцін дабравольнай арміі заявіло, што войскі, якіе бьюцца пад камандау галоўнага атамана Петлюры, есьць бальшавікамі і што дабравольная армія будзе весці вайну з войскам Народнай Рэспублікі.

Урад Украінскай Народнай Рэспублікі заяўляе усім грамадзянам Украіны, што ен веу барацьбу з чужаземнаю сілаю расійскіх камуністау за землю і волю ды добрабыт нашага народу у незалежнай ды самабытнай Украінскай Народнай Рэспубліцы. Калі цяпер камандзіры Дэнкінавай арміі, посьле доугай нашай крывавай барацьбы з бальшавікамі, называюць нас, усю нашу слаўную армію, увесь украінскі народ бальшавікамі і пахваляюцца, што будуць весці вайну з намі, то Народны Урад Украіны мусіць голасна заявіць свой пратэст проці такіх замерау камандуючых кругоу дэнкінскай арміі.

Няхай ведаюць усе, што Урад Украінскай Народнай Рэспублікі

не дапусьціць да парушэньня найсьвяцейшага права вольнага самавызначэньня Украінскага Народу.

Украінскі народ мае умацаваць ужо ня раз выслаўленую сваю волю у усенародна выбраным парламэнце (Устаночы Соім) Украіны, і дзеле таго ніхто з чужынцау ня сьмее накідаць нашаму народу сваю волю.

Народзе Украіны! Настау рашучы час, калі мае вырашыцца на доуга твая доля. Ці будзе украінскі народ вольным і роуным з другімі народамі,—ці стане ен бязмоўным рабом-нявольнікам сваіх суседау, гноем, на якім буць расьці пышныя кветкі чужой культуры і разьвівацца багацьці расійскіх памешчыкау.

Украінскі Народны Урад хоча бачыць свой народ вызваленым спад ярма чужынцау. Усе сілы пакладае, каб зрабіць гэта мірным шляхам і калі пральцеца кроу, то не па нашай віне, а па віне прагавітых імперыялістау і памешчыкау бышай вялікай Расіі, каторыя, ня скончышы навет барацьбы з камуністамі-бальшавікамі, дзеля сваіх эгоістычных інтарэсау нападаюць на нашае войско, хочучы запанаваць над украінскім народам.

Народны Урад верыць, што увесь украінскі народ, бяз розьніцы клясы і уся шчырая дэмократыя інных нацыянальнасьцяу, якіе засяляюць Украіну, падтрымаюць свой Урад у яго жаданні дабіцца вызваленьня Украінскай Зямлі і абараніцца ад тых нашых суседау, каторыя захацелі-б устанавіць сваю уладу на зямлі Украінскай Народнай Рэспублікі.

Галава Рады Народных Міністрау **І. Мазэпа.**

Дзяржаўны Пісар **А. Шрамчэнка.**

## Гандлевы рух у Варшаве.

Дзякуючы асвабоджэньню ад бальшавіцкай навалы значнай часьці Літвы і Беларусі з Палесьсем, неабходнасьць і патрэба у таварах і рэчах першай патрэбы вельмі павялічыліся і цэны значна падскочылі у гару за апошніе два тыдні. Апроч таго ударажэньне валюты адбіваецца на павялічэньні цэн усялякіх таварау, напрыклад у гандлю кальоніяльным:

гарбата за кіло	40	марок.
перац „ фунт	18	„
кава „ „	16	„
какао „ „	18	„

Прывоз таварау мануфактурных з заграіцы з кожным днём павялічываецца і калі цэны на легкія палатняныя тавары паніжались, цана на зімовыя рэчы падскочыла моцна.

Ажышы жывы рух пануе у крамах дробнай прадакцы:

аксаміт	14	мар. за арш.
флянэля	17	„ „ „
загранічная папяровая тканіна	120	мар. за арш.
ангельская паперовая тканіна	180	мар. за арш.

Цана на скуры і ніткі у апошнім тыдні спала з прычыны падвозу іх з Нямецчыны. У гурце фунт скуры каштавау 50 марак, а купцоу на скуру юхтовую зусім няма. Ніткі патанелі у цане ад 10 да 15%. Хімічныя прадукты і хварбы дзеля ударажэньня валюты падняліся у гару на 50%. Праз недахват вугля павялічылася патрэба у дрэве і пуд дрэва ужо цяпер каштуе 3 маркі.

Фрукты: грушы і яблыкі 1 м. за фунт.

сьліўкі	1.50—3.00	фунт.
памаранчы	5.00—6.00	штука.
цытроны	0.30—0.40	„
гарэхі	2.50	фунт.

Дзецца зауважыць шаленую даражыню спажывчых прадуктау. Калі у мінулым року пасьля жніва цэны былі зьніжаны, то селета падскочылі так, што пуд пшанічнай мукі—200 марак. Пуд жытняй мукі—140 марак.

Варшаўскія фабрыкі проста завалены заказамі на сьвечы для Беларусі і Літвы; парафінавыя сьвечы за 1 пуд 120 марак.

**Д. Стэйбак.**

## У САВЕЦКАЙ РАСІІ.

**Весткі з Смаленску.**

Рэдакцыя можа падзяліцца з чытачамі весткамі з Смаленску, якіе мы адтрымалі ад чалавека, каторы выехау адтуль 27 верасьня:

Нядаўныя нашыя „Літоўска-Беларускія гаспадары“—Кальмановічы, Капсукасы і інш. сядзяць у Смаленску і займаюцца ліквідацыяй сваіх спрау. „Рада народных Камісарау Літвы і Беларусі“ зьліквідавалася. Ліквідацыйнай Камісіяй кіруе Халецкі.

Бышыя нашыя „таварышы“,—камісары“ разьбрыліся хто куды.—Кальмановіч сядзіць у Рэвваен. Савецы

## Маленькі фэльетон.

**Мары „вялікага“ дзеяча.**

—Эх, народ! Чэрві, мошкі. Што рабіць з ім?.. Горка жыць на сьвеце ідэйным людзям!—сказау Мікіта Гаварун, кладучыся на голы палок.

Яшчэ нядаўна важна, з гонарам хадзіу ен па месцы і прыглядаўся, ці паважаюць яго людзі. А сьгодня?.. Нікому не патрэбны! Адзін адзінюткі на голым палку!

Горкія думы абступілі Мікіту, здушылі горло.

—Хоць-бы у сьне убачыць сьветлую часіну, — закрычау ен і, упершыся лобам у халодную дошку, пачау драмаць.

Здаецца Мікіце:

Сядзіць ен на балконе высокага палацу. На дварэ—няшчысьлевае множаство людзей. Усе яны плешчуць у далонькі, падкідаюць у гору шапкі—вітаюць Мікіту. Адварнуўся ен у другі бок. Перад ім стаіць стол увесь на пупкох. Як пацісьнеш у каторы з іх, так і пацячэ само віно у рот. Ды якога там півта ня было! Чырвоныя, чор-

ныя, зяленыя, салодкія, кіслыя. А там далей пашлі сталы бяз конца. За сталамі сядзяць людзі з важнымі мінамі, у акуллярах; граюць у карты, спрачаюцца і моцнагамоняць.

Мікіта соладка зачамкау губамі. Але... заміж віна злавіу муху.

—Ох, ох, ох,—цяжка уздыхнуу Мікіта і павярнуўся у другі бок. І зноу здаецца яму:

Прачынаецца ен негдзе у невядомым мейсцы. І проста самому ня верыцца: убраньне такое, што і цары не насілі. Срэбро і золато толькі пераліваецца на сонцы.

—Гэй вы!—крыкнуу Мікіта.

Раптам падбеглі слугі, узялі пад рукі і павялі. Уваходзяць у вароты вялікага места. Перад імі вялікі пляц, увесь запоунены народам. Як убачылі людзі Мікіту усе у адзін голас закрычалі.

—Ты наш цар, ты наш Бог,—і пакланіліся.

Мікіта падняу руку, нешта хацеу сказаць, але прачнуўся.

Рука апусьцілася на пустую бутэльку ад пива.

**А. Г.**

Чэрвякоу пераходзіць за інструктара у батрацкі саюз і г. д. Так што аб Літоўска-Беларускай Савецкай рэспубліцы няма каму і паклапаціцца. Уцекшыя з нашага краю камісары узялі у арэнду ад Смаленскага Губсовхоза 100 маентау, у якіх размясьцілі жывелу, нагарабаную у Меншчыне Віленшчыне.

Жыццё у Смаленску немажлівае. Цэны дарагія. Хлеб каштуе 27—29 руб. фунт. Сало—400 руб. фунт, соль—180 руб., цукер—160—200 р. фунт. Вясковыя нічога не прадаюць за грошы, а толькі на замену на соль. Боты пашыць—6000 руб., штаны каштуюць 2700 руб. ды й то ня новыя.

Менскі і Барысаўскі іспалкомы былі арыштаваны. Першы за тое, што пасьпяшыўся уцячы з Менску, а другі за тое, што уцякаючы падпаліў са страху масты, ня даўшы бальшавіцкім салдатам па гэтых мастох уцячы.

Менская чрэзвычайка сядзіць пад ключом Смаленскай чрэзвычайкі за тое, што занадта шчыра у Менску зводзіла са сьвету нявінлых людзей.

#### У Маскве.

Прыехаўшы з Масквы гэтымі днямі чалавек нам апавядае:

У Маскве адкрылі манархічны зговор, на чале якога стаяў Шчэпкін. Раэстралялі 67 чалавек.

У часе псыэдзеньня камуністычнай партыі 25 верасня кінуто 2 бомбы праз вакно. Шмат забітых, раненых; у ліку апошніх і Сыцеклаў.

На паўднёвым фронце бальшавікі захапілі у палон атамана Міронава, які ад Дэнкіна перайшоў да бальшавікоў, з'арганізаваў армію і пачаў біць бальшавікоў. Кажуць, што вязьлі Міронава у Маскву, як калісьці Пугачова — у клетцы.

Хлеб у Маскве каштуе 70 руб. фунт.

### БЕЛАРУСКАЯ КРОНІКА.

**Справа ўціску беларускай мовы.** Цэнтральная Рада Вілен. і Грод. пераслала на імя п. Г. Камісара Усходніх зямель заяву гэтакага зьместу:

„Што раз часьцей здараюцца выпадкі, што мясцовыя ураднікі ня прымаюць заяву у беларускай мове і вымагаюць, каб усялякія заявы, блянкі, пячаткі, вывескі былі у польскай мове. Гэта прымушае нас зьвярнуцца да Вашай Дастойнасьці з просьбай выдаць разьясьненьне, што на аснове адозвы Начальніка Польскай Дзяржавы заявы у беларускай мове павінны прымацца ураднікамі і каб гэтае разьясьненьне было вывешана на відочных месцах ва усіх, гмінных, павятовых і мясцовых урадах на беларускай тэрыторыі“.

**У Беларускай Вайсковай Камісіі.** Белар. Нац. Камітэт Меншчыны выбраў ад Меншчыны у Вайск. камісію трох чалавек: А. Прушынскага, А. Аусяніка і А. Якубецкага. Вайсков. камісія выдзеліла з суб. камісіі: кваліфікацыйную, статутную і арганізацыйную. На чале першай—стаіць К. Душэўскі, другой—Бондар-Нарушэвіч, трэцяй—Г. Канапацкі.

Статутнай Камісіі загадана магчыма хутчэй апрацаваць статуты: агульныя аб фармаваньні Беларускага войска; Начальніку Вайсковай Арганізацыі загадано зрабіць сьпісак 20 кандыдатаў на пасады агэнтаў для вярбоўкі і 20 пісароў.

**Беларускі Чырвоны Крыж.** Доктар Пакроўскі падаў у Цэнтр. Радзе В. і Г. праэкт арганізаваньня Беларускага Чырвонага Крыжа, які займецца амбулаторна і санітарнай помаччу мястоваму і вясковаму белар. насяленьню.

### Політычныя навіны.

#### Эвакуацыя Кіева.

ВЕНА, 1-Х. З Масквы наведамляюць, што армія Дэнкіна эвакуавала Кіев; глухі адгук недалекіх баеў разлягаецца над месцам. Перапалоханые людзі хаваюцца у скляпы.

#### Заняцьце Фастова Дэнкіным.

АДЭСА, 30-Х. З арміі Дэнкіна наведамляюць, што яго войско выгнало з Фастова бальшавікоў. Места толькі на момэнт было занято чырвонай арміяй.

#### Плата за рэквізыцыі.

Нямеччына наведаміла Польскі Урад, што за ўсе рэквізыцыі, зробленыя за час нямецкай окупацыі, будуць выплачаны грошы да капейкі, калі пацярпеўшымі будуць прадстаўлены рахункі, квіткі і інш. рэквізыцыйныя дакумэнты.

#### 20.000.000 марак за кнігу.

Выданая Людэндорфам кніга ўспамінаў аб апошняй вайне расходзіцца у такім ліку, што дасягае вартасьці 20.000.000 марак. Кніга мае мэтай памагчы военным нямецкім інвалідам, а так сама закупаць тавар за граніцаю для лазарэтаў і прытулкаў.

#### Блякада Расіі.

НАУЭН 30.IX. З Гэльсінгфорсу наведамляюць, што погаласкі аб эвакуацыі ангельскім флотам фінскае затокі непрадзівівы. Блякада будзе цягнуцца далей.

#### Антанта і балтыцкія дзяржавы.

ШТОКГОЛЬМ 29.IX. „Internationale Nachrichten“ наведам., што прадстаўнік коаліцыйнае камісіі меу заявіць новым балтыцкім дзяржавам, што Антанта ня прызнае іх самастойнасьці, калі яны, мірацца з бальшавікамі.

### Новыя Рэспублікі на Усходзе.

Украінская газэта „Віэрэд!“ у № 106 дае цікавую статыстыку аб новых Рэспубліках на Усходзе.

**Украіна:** 800,000 км.<sup>2</sup>—45,000,000 мяшканцаў, з іх 72 проц. украінцаў.

**Беларусь:** 300,000 км.<sup>2</sup>—14,075,000 мяшканцаў, з іх 70 проц. беларусаў.

**Літва:** 125,000 км.<sup>2</sup>—6,000,000 мяшканцаў.

**Эстонія** 47,500 км.<sup>2</sup>—1,750,000 мяшканцаў, з іх 72 проц. эстонцаў.

**Латвія:** 64,196 км.<sup>2</sup>—2,552,000 мяшканцаў, з іх 72 проц. латышоў.

**Паўночны Каўказ:** 150,000 км.<sup>2</sup>—4,300,000 мяшканцаў.

**Азэрбейджан:** 100,000 км.<sup>2</sup>—4,500,000 мяшк. з іх 75 проц. турко татараў.

**Грузія:** 90,000 км.<sup>2</sup>—3,000,000 мяшк. з іх 75 проц. грузінаў.

**Арменія:** 320,000 км.<sup>2</sup>—4,000,000 мяшк., з іх 75 проц. армянцаў.

### МЕНСКАЕ ЖЫЦЦЕ.

Пасьвядчэньні аб чыстаце і здароўі, якія вымагаюцца білетнымі касамі на чыгуны, выдаюцца штодзённа ад 12—3 гадз. у дзень дохтарам (Подгорная 14), на дзядзінцу упраўленьня акружнага камісара.

Збор за пасьвядчэньне—3 руб.

**Выехалі у Варшаву** 1-га кастрычніка старшыня Бел. Вайск. Камісіі, П. Аляксюк і сэкратар Бел. Нац. Камітэту, А. Аусянік, па пытаньню аб стварэньні беларускага нацыянальнага войска.

**Памешканьні і пакоі** даражэюць у месцы з кожным днём, з прычыны дарагоўлі на апал.

Пакоі у цэнтры места цэняцца ад 300 р. да 500 р. у месяц з асьвятленьнем і апалам.

**Сахары,** з прычыны вострага недаватку цукру (57—60 руб. ф.), прадаецца па 2½ руб. грам. Першая партыя цукру прыбудзе у Менск 7-га кастрычніка.

**Апал.** Акружным камісарам адпускаяецца аддзелу апалу пры магістраце 1,000,000 рублёў на загатоўку дроў.

Дзеля высокіх ставак на дрывы (1000—1200 руб. саж.), у аддзеле апалу запісваюцца толькі заможныя людзі.

#### УСПАМІН.

Вось тая дарога! Вось цемны той бор,  
Дзе жыў я, радзіўся, гуляў і ўзрос,  
Вось хата маяя, што бацькаў тапор  
Паставіў, а часы і вечер растрас.

Тут кожная траўка, тут кожны кусток  
Аб лепшых, далекіх часоў мне няюць!

Тут кожная кветка, пажоўклы лісточкі  
Жывым успамінам у сэрцы устаюць.

Памалу я бліжэй над бор падышоў,  
І шум тагобору, што некалі чуў,  
Пануры і ціхі пачуў я ізноў,  
І сэрцо, душу ен ва мне скалыхнуў.

І хвілі, што тут я пад ценом сасон  
Шчэ дзеем у гулях калісь-то прывееў,  
Здаюцца цяпер мне, як быццам-то сон.  
З далекіх і мілых уцекшых вяроў...

О, вы перажыткі, як многа далі  
І гора, сардэчнага болю і сьлез,  
На што вы мяне ад бацькоў аднялі  
І сэрцо зьмянілі у каменны стос?!

Габрыэль Эмга.

Рэдактар-выдавец

Яв. ЛУЦЭВІЧ.